

Πεννηνταία 2-7-74
κου γωροί) και αγαπητά

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ
«30 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ»

ΗΡΩΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΣΒΟ ΣΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΤΟ 1974

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΒΗΜΑ
ΕΝΘΕΤΟ ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 3
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004

Λέσβος - Κύπρος

Εθνικοί βίοι παράλληλοι

Πεύθεντο γαρ Κύπρον δε μέγα κλέος (όταν στην Κύπρο το μέγα άκουσμα είχε φτάσει... *Ιλιάδα* Λ 21). Όσον Λέσβος άνω, Μάκαρος έδος, εντός έργει (απ' όσους κατοικούν στη Λέσβο στου Μάκαρα τη χώρα. *Ιλιάδα*... Ω 544) Όπως ίσως καταλάβατε, πρόκειται για τις αρχαιότερες γραπτές αναφορές που έχουν γίνει για την Κύπρο και τη Λέσβο και προέρχονται από την *Ιλιάδα* του Ομήρου.

Λέσβος και Κύπρος. Δυο νησιά που κατοικήθηκαν από τα πανάρχαια χρόνια από ελληνικά φύλα, που ήρθαν στα νησιά μας από τη Θεσσαλία και την Αρκαδία αντίστοιχα. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές που έγιναν κατά το παρελθόν στη Μυτιλήνη, στη Θερμή, στη Νάπη, στην Ερεσό, στο Βουνί, στο Κούριο, στη Σαλαμίνα, στην Πάφο, στην Κυρήνεια και άλλου αποδεικνύουν περίτρανα το βάθος χρόνου των δύο νησιώτικων πολιτισμών που φτάνει μέχρι την παλαιολιθική εποχή.

Ο παράλληλος βίος των δύο νησιών θα αποδειχτεί μέσα από τις ξένες κατακτήσεις, κοινές και για τα δυο νησιά. Πέρσες, Ρωμαίοι, Βάνδαλοι, Σαρακηνοί και Άραβες, άλλοι θα περιοριστούν σε επιδρομές κι άλλοι θα κατακτήσουν τα δυο νησιά. Προσωρινά όμως. Η επικράτηση του χριστιανισμού στα δυο νησιά θα υπερισχύσει όλων των κατακτήσεων. Η νίκη του πνεύματος πάνω στη βία. Οι εκκλησίες της Παναγίας της Τρουλωτής στους Πύργους Θερμής, του Αγίου Στεφάνου στο Μανταμάδο, της Παναγίας της Αγγελόκτιστης στο Κίτι, της Παναγίας της Κανακαριάς στην κατεχόμενη Αμμόχωστο, και άλλες πολλές, απηχούν μέχρι σήμερα την αδιάλειπτη παρουσία του ορθόδοξου ελληνισμού στη Λέσβο και στην Κύπρο.

Η Λέσβος, θα καταληφθεί το 1204 από τους Σταυροφόρους της Δ' Σταυροφορίας και αργότερα το 1355 θα παραχωρηθεί ως προικιών από τον Ιωάννη Ε' Παλαιολόγο στη γενοβέζικη δυναστεία των Γατελούζων. Ανάλογη ήταν και η τύχη της Κύπρου, που όντας εξαιρετικά απομακρυσμένη από το διοικητικό κέντρο της Κωνσταντινούπολης, θα καταληφθεί από τους Σταυροφόρους της Γ' Σταυροφορίας. Το 1192 θα παραχωρηθεί αρχικά στους Ναΐτες ιππότες, τον ίδιο χρόνο θα πουληθεί στη φράγκικη

δυναστεία των Λουζινιάν και τέλος το 1489 θα περάσει στην κατοχή των Βενετών.

Η Λέσβος, πρώτη από όλα τα νησιά του Αιγαίου, θα καταληφθεί από τους Οθωμανούς το 1462. Τη μοίρα της όμως θα ακολουθήσει και η Κύπρος, έναν περίπου αιώνα αργότερα, το 1571. Καθ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας τα δύο νησιά θα τεθούν υπό καθεστώς βίαιων εξαναγκασμών, οι οποίες μεταφράζονταν σε πολλές περιπτώσεις σε πάσης φύσεως απειλές, στον στραγγαλισμό της ελευθερίας σκέψης και έκφρασης, στην τρομοκρατία, στους βίαιους ή εθελούσιους εξισλαμισμούς, και στα απάνθρωπα βασανιστήρια.

Λέσβος και Κύπρος θα εκδηλώσουν τις προθέσεις τους για εθνική ελευθερία με αφορμή την ελληνική επανάσταση του 1821. Η γεωγραφική όμως θέση των δύο νησιών θα αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα για οποιαδήποτε επαναστατική εξέγερση μαζικής εμβέλειας. Η μεν Λέσβος ευρισκόμενη στην έξοδο των Δαρδανελίων χρησιμοποιήθηκε ως βάση εξόρμησης του τουρκικού στόλου στο Αιγαίο και γι' αυτό οι όποιες προθέσεις ή εξεγέρσεις καταπνίχτηκαν εν τη γενέσει τους, η δε Κύπρος, ευρισκόμενη πολύ μακριά από τα ελληνικά επαναστατικά κέντρα, δεν ήταν δυνατόν να τύχει των απαραίτητων ενισχύσεων που απαιτούνταν για την ευόδωση του αγώνα. Οι προθέσεις των μυημένων στη Φιλική Εταιρεία Κυπρίων και Λεσβίων θα πνιγούν στο αίμα και θα διατυμπανιστούν στα δύο νησιά με τους απαγχονισμούς των πρωταγωνιστών. Ο αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός, οι μητροπολίτες Πάφου Χρυσάνθος, Κιτίου Μελέτιος και Κυρήνειας Λαυρέντιος θα απαγχονιστούν στις 9-7-1821 στη Λευκωσία, ενώ ο Γιαννάκης Λεμονής και ο Χατζηγηγόριος Ιωάννου λίγους μήνες πριν στη Μυτιλήνη.

Και τα δυο νησιά δεν θα ενταχθούν στο ίδρυθέν το 1830 νεοελληνικό κράτος. Η Λέσβος θα παραμείνει ως το 1912 υπό τουρκική κατοχή και η Κύπρος

θα παραχωρηθεί το 1878 στους Άγγλους. Η επιθυμία όμως των Ελληνοκυπρίων για ένωση με τη μητέρα Ελλάδα θα παραμείνει άσβεστη και θα αποδειχθεί περίτρανα στα πεδία των μαχών του ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897 και του Α' και Β' βαλκανικού πολέμου, όταν εκατοντάδες Λέσβιοι και Κύπριοι θα λάβουν μέρος ως εθελοντές στις τάξεις του ελληνικού στρατού για την απελευθέρωση της Μακεδονίας, της Ηπείρου και των νησιών του βορειοανατολικού Αιγαίου. Ειδικότερα κατά τη διάρκεια του ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897 η Κύπρος και η Λέσβος θα έχουν την πρωτιά στην αποστολή εθελοντικών σωμάτων στο πλευρό της μαχόμενης Ελλάδας. Συγκεκριμένα θα στείλουν, κατ' αναλογία με τον πληθυσμό τους, τους περισσότερους εθελοντές σε σχέση με άλλες εκτός Ελλάδος περιοχές, και όπως έγραψε στις 11-6-1897 η εφημερίδα Σάλπιγξ της Λεμεσού «οι Κύπριοι και οι Μυτιληναίοι, πάντες όσοι κατετάχθησαν εις τον τακτικόν στρατόν, εφιλοτιμήθησαν να είναι πάντοτε επί του μετώπου και απεδεκατίζοντο εν εκάστη μάχη».

Η Μεγάλη Βρετανία δύο φορές, κατά τη διάρκεια των δύο παγκοσμίων πολέμων του 20ου αιώνα θα αρνηθεί την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, παρά τις εκατόμβες των θυμάτων που είχαν οι Κύπριοι στους δυο αυτούς πολέμους.

Αντίθετα, προκειμένου να διατηρήσει τα αποικιοκρατικά της συμφέροντα, έβαλε στο παιχνίδι τη μειονότητα των Τουρκοκυπρίων, που ήταν προφανώς στην πλειοψηφία τους απόγονοι εξισλαμισμένων χριστιανών, αναδεικνύοντάς την σε ισότιμη κοινότητα και στρέφοντάς την εναντίον των Ελληνοκυπρίων αγωνιστών της ΕΟΚΑ. Ο διχασμός του νησιού σε δύο αντίπαλες εθνικά κοινότητες ήταν αναπόφευκτος.

Οι Λεσβίοι, όπως και οι λοιποί Έλληνες, θα συμπαρασταθούν υλικά και ηθικά στον ένοπλο αγώνα των Κυπρίων για ένωση αρχικά και για αυτοδιάθεση

ΗΡΩΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΣΒΟ

ΣΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΤΟ 1974

στη συνέχεια. Οι διαδηλώσεις που λάμβαναν χώρα στην προκυμαία της Μυτιλήνης κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1950 και 1960, ήταν ένα συχνό φαινόμενο, που καταγράφηκε στις τοπικές εφημερίδες της εποχής, αιώνιο σύμβολο της αμέριστης συμπαράστασης προς το δίκαιο αγώνα των Κυπρίων αδελφών. Άλλωστε το γεγονός ότι ο Δήμος Μυτιλήνης αποφάσισε να μετονομάσει την κεντρικότερη πλατεία της πόλης σε πλατεία Κυπρίων πατριωτών αποδεικνύει το μέγεθος της αλληλεγγύης των Λεσβίων προς τους αδελφούς Κυπρίους.

Κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974 θα έρθει η σειρά των Λεσβίων να αποτίσουν το δικό τους φόρο τιμής στον αγώνα για τη σωτηρία της Κύπρου. Τρεις Λεσβίοι θα μείνουν για πάντα στην κυπριακή γη, ποτίζοντας το δέντρο της λευτεριάς με το ίδιο το αίμα τους: Γιώργος Ζερβομανώλης από την Άντισσα, Κωνσταντίνος Πατσανάς από τα Παράκοιλα, Ασημάκης Μπουρέκας από τη Θερμή. Τα οστά του τελευταίου μεταφέρθηκαν πριν από ένα χρόνο και εναποτέθηκαν στη γενέθλια γη.

Σήμερα, 30 χρόνια μετά την τουρκική εισβολή, καλούμαστε μέσα στα πλαίσια της ενωμένης Ευρώπης και της νέας τάξης πραγμάτων να τα ξεχάσουμε όλα, να δώσουμε χέρι φιλίας στην αντίπερα όχθη και να εργαστούμε για μια επανενωμένη Κύπρο. Πιστεύω προσωπικά ότι κάποια στιγμή αυτό θα γίνει πραγματικότητα, όταν όμως ωριμάσουν τα πράγματα, κι όταν το θελήσουν και οι δυο λαοί, χωρίς έξωθεν πιέσεις και παρεμβάσεις. Προς το παρόν ισχύουν οι στίχοι του μεγάλου χρονογράφου της Κύπρου Λεοντίου Μαχαιρά από την «Εξήγηση της γλυκείας χώρας Κύπρου», που γράφηκε στις αρχές του 17^{ου} αιώνα: «Όχι, δεν είμαστε ταγμένοι για να πούμε πού είναι το άδικο. Το δικό μας χρέος είναι να βρούμε το μικρότερο κακό...»

Στρατής Αναγνώστου
Ιστορικός

Τον Ιούλιο του 1974 ο Τουρκικός στρατός - εισβολέας του Αττίλα - επιχειρεί να πλήξει αυτό που φοβήθηκε όσο τίποτε άλλο στην ιστορία του.

Την Ελληνική Ψυχή! Η σφοδρότητα και η βαρβαρότητα των Τούρκων, για άλλη μια φορά είχε σαν στόχο τον Ελληνισμό της Κύπρου.

Ο Ελληνισμός της Κύπρου αντιστέκεται στις ξενοκίνητες ορδές του Αττίλα και δίπλα τους αγωνίζεται όλος ο Ελληνισμός. Άλλωστε σε όλους τους αγώνες για την ελευθερία, η Κύπρος, η Ελλάδα και όλος ο περιφερειακός ή μητροπολιτικός Ελληνισμός ήταν πάντα δίπλα – δίπλα.

Μετά το πρώτο κύμα της επίθεσης (20 Ιουλίου 1974) ακολουθεί η φονική επίθεση στις 16 -18 Αυγούστου 1974.

Ο Ελληνισμός υπερασπίζεται τη γη του και τις αξίες του και κοντά στους Κύπριους αδελφούς μας, που φάνηκαν ανέτοιμοι να αντιμετωπίσουν την Τουρκική απειλή, εξαιτίας του πραξικοπήματος που είχε προηγηθεί και της σύγχυσης που είχε δημιουργηθεί από την απομάκρυνση του χαρισματικού ηγέτη της Μεγαλονήσου Μακαρίου από το Νίκο Σαμψών.

5.000 νεκροί, **3.500** αγνοούμενοι και **180.000** πρόσφυγες ήταν ο απολογισμός των αιματηρών γεγονότων που κατέληξε στην κατοχή του 38% της Κύπρου επιβάλλοντας την de facto διχοτόμηση.

Ελλάδα και Κύπρος μέχρι σήμερα προσπαθούν να αναγνωρίσουν τα παιδιά τους μέσα στους νεκρούς ή να μάθουν κάτι για τους αγνοούμενους ήρωες που υπερασπίστηκαν αποτελεσματικά τις θέσεις τους αποτρέποντας τον αφανισμό ολόκληρου του νησιού.

Η Λέσβος δίπλα τους ψάχνει τα παιδιά της, μαζί με τις μαυροφόρες μητέρες τους.

Αρκετοί στάθηκαν τυχεροί. Γύρισαν πίσω στο νησί μας. Σε τρεις όμως από τους ήρωες αυτούς δεν επέτρεψε ο Θεός να χαρίσουν στους δικούς τους τη χαρά της επιστροφής.

Τριάντα χρόνια συμπληρώθηκαν από τότε! Μα ο λοχίας Πατσανάς Κωνσταντίνος και ο στρατιώτης Ζερβομανώλης Γεώργιος δε γύρισαν στο νησί μας.

Για έναν άλλον ήρωα τον Μπουρέκια Ασημάκη, ξεκαθάρισε η εικόνα αφού μόλις στις 21 Ιουνίου 2001 επέστρεψαν τα οστά του στη γενέτειρα του Μόρια από το στρατιωτικό Νεκροταφείο της Λακατάμειας που αναγνωρίστηκαν με την μέθοδο του DNA.

Εμείς δεν έχουμε παρά να ευχηθούμε ο Θεός να τους ευλογεί όπου κι αν βρίσκονται, και ταυτόχρονα μέσα από τις σελίδες αυτού του μαθητικού εντύπου να κάνουμε μια μικρή αναφορά σ' αυτούς, ελπίζοντας η κοινωνία και η πολιτεία έστω αργά, να τους αποδόσει την τιμή που τους αξίζει.

Β.Π.Κ 9/2004

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΜΠΟΥΡΕΚΑΣ του ΜΕΝΕΛΑΟΥ

Ο ΑΣΗΜΑΚΗΣ γεννήθηκε το 1952 στη Μόρια Λέσβου. Είχε άλλους δύο αδελφούς και μία αδελφή και υπηρέτησε κανονικά τη θητεία του. Κατά την έναρξη της εισβολής του Αττίλα βρισκόταν σε πλοίο, επιστρέφοντας στην Ελλάδα, μιας και μόλις είχε απολυθεί από το Στρατό.

Το πλοίο βρισκόταν κοντά στη Ρόδο και πήρε εντολή να επιστρέψει στην Κύπρο.

Μάχεται με τις δυνάμεις της ΕΛ.ΔΥ.Κ εναντίον του εισβολέα και με την πρώτη ευκαιρία επικοινωνεί με τους συγγενείς του στη Μόρια για να τους πει πως είναι καλά.

Αυτή η επικοινωνία επαναλαμβάνεται μέχρι τις 16 Αυγούστου, οπότε και άρχισαν οι φονικές τριήμερες μάχες της δεύτερης μεγάλης επίθεσης του Αττίλα με καταγιστικά πυρά από ξηρά και αέρα.

Σε σχετική προανάκριση που διενεργήθηκε από την ΕΛ.ΔΥ.Κ αναφέρεται:

«Περί την 15.00 της 16.8.2004 η πίεσις του εκθρού ήτο πλέον έντονος και αφόρητος, τα δε άρματα του είχαν πλησιάσει αρκετά τας Ελληνικάς θέσεις.

Τότε διετάχθη υπό του Συντάγματος απαγγίστρωσις...»

Η απαγγίστρωση όμως εν μέσω των καταγιστικών πυρών όλων των επίγειων τουρκικών δυνάμεων αλλά και της αεροπορίας δεν ήταν δυνατό να ελεγχθεί και να συντονιστεί.

Έτσι, εξαφανίζονται πολλοί αξιωματικοί και οπλίτες και απουσιάζουν κατά προσκλητήριο της μονάδος μετά την απαγγίστρωση από την αρχική τους θέση.

Ανάμεσα στους απόντες είναι και ο Ασημάκης Μπουρέκας, ο οποίος και δεν ξαναεπικοινωνήσε με τους συγγενείς του.

Χρειάστηκαν 27 χρόνια για να διαπιστωθεί μετά από έρευνες του ΥΠΕΘΑ πως τα οστά του ήρωα Ασημάκη βρισκόταν σε ομαδικό τάφο

στρατιωτικού Νεκροταφείου της Λακατάμειας.

Η ταυτοποίηση έγινε με τη μέθοδο του DNA και τα οστά επέστρεψαν στη γενέτειρα του για να ταφούν στο χώμα που τον γέννησε με στρατιωτικές τιμές που αποδόθηκαν με τη φροντίδα του ΥΠΕΘΑ, της Νομαρχίας Λέσβου και του Δήμου Μυτιλήνης.

Ο αδελφός του Παναγιώτης, βεβαιώνει και ο ίδιος την ταυτότητα των οστών από ένα χαρακτηριστικό χρυσό δόντι του αδελφού του, ενώ η μητέρα του χάθηκε από τον καημό της, πριν ακόμα βρεθούν και αναγνωριστούν τα οστά του χαμένου παιδιού της.

Στα έγγραφα που συνοδεύουν τα οστά του Ασημάκη Μπουρέκα από το ΥΠΕΘΑ αναφέρεται ως αιτία θανάτου:

«...Πολλαπλά τραύματα από πυροβόλο...»

Σε έγγραφο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου των ημερών αυτών (441/19-6-2001) διαβάζουμε:

«Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου δι' εμού αισθάνεται καθήκον και υποχρέωση να πραγματοποιήσει την ταφή των οστών του Ήρωα αυτού συμπατριώτη μας, με δημόσια δαπάνη δική της, και να παραγγείλει την φιλοτέκνησιν της προτομής του, η οποία θα στηθεί στην ιδιαίτερη πατρίδα του.

Δημήτρης Φ. Βουνάτσος»

Επίσης, σε ψήφισμα του τοπικού

Συμβουλίου του Δημοτικού Διαμερίσματος Μόριας του Δήμου Μυτιλήνης στις 21.6.2001 αναφέρεται:

«Το Τοπικό Συμβούλιο αφού έλαβε υπόψη τις ηρωικές πράξεις και την προσφορά του συγχωριανού μας,

ΗΡΩΑ ΑΣΗΜΑΚΗ Μ. ΜΠΟΥΡΕΚΑ

.....

.....ομόφωνα ψηφίζει:

1.....

2.....

.....

5. Να μετονομαστεί η πλατεία του Αγίου Δημητρίου σε πλατεία Ασημάκη Μ. Μπουρέκα,

6. Να στηθεί προτομή του ΗΡΩΑ στην Κεντρική πλατεία του χωριού.....

Ο Πρόεδρος
Ιωάννης Δ. Ζούρος»

Μέχρι σήμερα δυστυχώς τίποτα από τα παραπάνω δεν έχει γίνει.

Ο αδελφός του ήρωα θα μας πει με πίκρα: «...Αν ενοχλεί κάποιους μια πινακίδα : «Οδός Ασημάκη Μ. Μπουρέκα» τότε βάλτε την τουλάχιστον στο δικό μου σπίτι, πάνω σ' έναν τοίχο...»

Ο ίδιος μας εξηγεί πως η αγωνία των συγγενών και της μητέρας τους για τον αρχικά αγνοούμενο Ασημάκη, είχε σαν αποτέλεσμα να επισκεφτούν δύο φορές την Κύπρο πριν 25 χρόνια μήπως βρουν κάποιο στοιχείο για τον Ασημάκη μετά την τότε άφιξη στρατιωτικών στη Μόρια για να ανακοινώσουν επίσημα στη δύστυχη μητέρα του ήρωα πως ο γιος της αγνοείται!!

«Δεν έχω παράπονο από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας» λέει ο Παναγιώτης, «αλλά δεν φαίνεται να ισχύει το ίδιο για την πολιτική ηγεσία και τους τοπικούς άρχοντες».

«Βγήκε ο Κεντέρης, τον οποίο τιμώ κατά τα άλλα, πρώτος στους Ολυμπιακούς και όλοι τρέξαν να ονομάσουν βατόρια και γήπεδα με το όνομα του.....

Για τα παλικάρια που δώσανε το αίμα τους για τον τόπο μας, δεν αξίζει ούτε μια ταμπέλα σ' ένα δρόμο;»

Ελπίζουμε οι γραμμές αυτές να διαβαστούν από κάποιους υπεύθυνους και να δώσουν με πράξεις την

απάντηση που αρμόζει.

Εμείς υποκλινόμαστε στον ήρωα και επιθυμία μας παραμένει να μπορέσουμε να οργανώσουμε μια εκδήλωση τιμής, γιατί το οφείλουμε σ'αυτούς που έπεσαν στην Κύπρο και σε αυτούς που πολέμησαν και ευτυχώς επέστρεψαν στο νησί μας, αλλά και στη νέα γενιά του τόπου μας που πρέπει να μάθει για τη θυσία τους και να διδαχτεί από αυτή.

Ι.Γ Βαρνάκος: Οι 1619 αγνοούμενοι του 1974

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΖΕΡΒΟΜΑΝΩΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ του ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

«Εν Κύπρω τη 9.8.74»

Πολυαγαπημένοι μου και αξέχαστοι γονείς και πολυαγαπημένη μου αδελφούλα... Ο πόλεμος έχει τελειώσει πια εδώ και έχουν ησυχάσει τα πράγματα και γι'αυτό δε θέλω να στεναχωριέστε καθόλου για μένα, αλλά να κοιτάτε τον εαυτό σας και να περνάτε καλά.

Το ξέρω πόση λαχτάρα πήρατε με τα επεισόδια που έγιναν αλλά τι να κάνομε, ήτανε γραφτό μας και αυτό.

Το ευχάριστο είναι ότι ζω και αυτό φτάνει. Τα άλλα θα περάσουν και θα τα ξεχάσουμε αν και είναι δύσκολο για μένα να ξεχάσω αυτές τις δραματικές ημέρες, μέσα στο καυτό βόλι που έπεφτε και τους συναδέλφους μου που σκοτώθηκαν.

Κάθομαι και σκέφτομαι τη μητέρα τους, την πίκρα που θα πήραν όταν έμαθαν για τον σκοτωμό των παιδιών τους...

Τι κάνει ο πατέρας μου πηγαίνουν στη θάλασσα; Βγάζουν καμιά σαρδέλα; Δώστε χαιρετισμούς σε όλη τη γειτονιά και ιδιαίτερος στον πολυαγαπημένο μου πατέρα και Κατίνα. Σας φιλώ όλους με πολλή αγάπη, το αγαπημένο σας παιδί ο Γιώργος. Γεια σας και περιμένω ανυπόμονα γράμμα σας και τα νέα σας...»

Όμως άλλο γράμμα δε θα υπάρ-

ξει. Ο ευαίσθητος Γιώργος μέχρι σήμερα αγνοείται. Μετά το γράμμα πρόλαβε άλλη μια φορά να τηλεφωνήσει στους δικούς του και από τις 16 Αυγούστου χάνονται τα ίχνη του. Οι έρευνες της Πανελληνίας Ένωσης Γονέων και Συγγενών Αθλητών Αιχμαλώτων και Αγνοουμένων Κυπριακής Τραγωδίας, και οι έρευνες του ΥΠΕΘΑ δεν έχουν δώσει κάτι συγκεκριμένο.

Η προανάκριση της 1.11.1974 του Λ/γού Φυτά Ιωάννη (που έγινε με βάση την Φ.453/14/62/ΑΣ.51/3.9.1974 Δγή ΕΛ.ΔΥ.Κ/1ον Ε.Γ) αναφέρει:

«(...)

Εις τον 4ον Λόχον ανήκον και οι κάτωθι οπλίται

α.) Στρ/της...

...

κ) Στρ/της Ζερβομανώλης Γεώρ-

γιος του Δημητρίου, 3η Διμοιρία,

...

3. Κατά την πρώτην φάσιν των Τουρκικών επιχειρήσεων ήτις διήρκεσεν από 20.7.77 έως 22.7.74 άπαντες οι εν παραγράφω 2 διαλαμβανόμενοι οπλίται έλαβον μέρος και ουδείς έπαθεν τι.

4. Η 14.8.74 ημερομηνία καθ'ήν ήρξατο η Δευτέρα επιθετική ενέργεια των Τούρκων εύρε τους εις παραγ 2 αναφερομένους οπλίτας αμυντικώς εγκατεστημένους εις ύψωμα Α (4ος Λόχος) και εις προμακώνα (2ος Λόχος).

Κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων της δευτέρας φάσεως το Στρατόπεδον της ΕΛ.ΔΥ.Κ εδέχθη σφοδράς επιθέσεις Τουρκικού πεζικού υποστηριζόμενον από αρμάτων, όλμων, πυροβολικού και αερο-

πορίας, πλην όμως λόγω της σθεναράς αντιστάσεως των εντός του Στρατοπέδου ευρισκομένων τμημάτων του 2ου και 4ου Λόχου αι Τουρκικαί επιθέσεις απεκρούοντο με τρομακτικές απωλείας δια τους εισβολείς.

Περί την 15.00 της 16.8.74 η πίεσις του εχθρού ήτο πλέον έντονος και αφόρητος, τα δε άρματά του είχαν πλησιάσει αρκετά τας Ελληνικάς θέσεις.

Τότε διετάχθη υπό του Συντάγματος (σημ 9ον Σ.Π.) απαγγίστριωσις ήτις Δ/γή διεβιβάσθη και εις τους 2ον και 4ον Λόχους οι διοικηταί των οποίων διέταξαν τας Διμοιρίας των να απαγγισθώσι ενώ η εχθρική πίεσις νύξανε ολονέν...

Ομοίως κατά την αυτήν ως άνω ημερομηνίαν και ώραν ήρξατο και η απαγγίστριωσις των τμημάτων του 4ου Λόχου υπό σφοδρόν πυρ πεζικού, αρμάτων και αεροπορίας.

Επειδή οι κάτωθι οπλίται:

1).....

.....

10. Στρ/της Ζερβομανώλης Γεώργιος, 4ος Λόχος,

.....

Εξηφανίσθησαν κατά την διάρκεια της απαγγιστρώσεως ήτις ήρξατο των 15.00 της 16.8.74 και ότε το εχθρικόν πυρ όλων των επιγείων μέσων πυρός και της αεροπορίας ήτο τόσο καταγιστικό, ώστε καθίστατο λίαν δυσχερές αν μη αδύνατος ο έλεγχος και ο συντονισμός.

ε) Δεν ευρέθησαν παρόντες εις το διενεργηθέν μετά την απαγγίστριωσιν προσκλητήριο του Λόχου των της 17:15 της 16.8.74.

ζ) Δεν εθεάθησαν υπό ουδενός να παραδίδονται, να αυτομολούν, να πίπτουν νεκροί ή να συλλαμβάνονται αιχμάλωτοι,

.....

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Φρονώ ότι:

.....

εξηφανίσθησαν την 16.8.74 εν καιρώ πολέμου, διατελούντες εν υπηρεσία διατεταγμένη τοιαύτη, η δε εξαφάνισις των προήλθεν ένεκεν της υπηρεσίας.....»

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ γεννήθηκε στο 1953 στα Παράκοιλα Λέσβου.

Είχε μια αδελφή, την Κατίνα, και έναν αδελφό, τον Φώτιο. Υπηρέτησε για έναν χρόνο στην Καλαμάτα.

Πήρε φύλλο πορείας τον Ιούλιο του 74 και πήγε στην Κύπρο. Μόλις

πήγε άρχισε δυστυχώς ο πόλεμος.

Είχε προηγηθεί άλλο ένα ταξίδι με συναδέλφους του στρατιώτες τις ημέρες του πραξικοπήματος στην Κύπρο αλλά δεν έμειναν στη Μεγαλόνησο, επέστρεψαν αμέσως.

Μετά ξαναμεταφέρθηκαν στο νησί και η Τουρκική επίθεση τους βρήκε τελειώς ανέτοιμους ψυχολογικά αλλά και απροσανατόλιστους.

Στη συνέχεια ακολουθούν τα γεγονότα με τη σειρά που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Μέχρι σήμερα ο Γιώργος Ζερβομανώλης αγνοείται, ενώ κανένας, όπως διαπιστώσαμε από τη συζήτηση με τους συγγενείς του, δεν έχει ενδιαφερθεί για να τιμηθεί ο ήρωας αυτός με τον τρόπο που του αξίζει. Μπορεί να πέρασαν τριάντα ακριβώς χρόνια από τότε, μα οι δικοί του ακόμα περιμένουν να ξαναγυρίσει, όπως υποσχόταν σε ένα άλλο γράμμα του:

*Από κοντά σου μάνα μου
Θα λείψω μακριά
Κλείσε τα μάτια σου τα δυό
Και σφίξε την καρδιά*

*Καθώς επήρα το στυλό
Για να σου γράψω γράμμα
Πικρό ένα δάκρυ κύλισε
Και μ'έπιασε το κλάμα.*

*Μην κλαίς μανούλα μου γλυκιά
Που έφυγα από κοντά σου
Θα ρθει μια μέρα που ξανά
Θα ρθω στην αγκαλιά σου.*

ΛΟΧΙΑΣ

ΠΑΤΣΑΝΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

του ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Ο ΚΩΣΤΑΣ γεννήθηκε στις 18.9.1952 στον Γαβαθά Άντισσας.

Όπως και ο Γιώργος Ζερβομανώλης, προερχόταν από οικογένεια ψαράδων.

Τελειώσε το Δημοτικό και μετά μαζί με την οικογένεια του ασχολείται με το ψάρεμα.

Τότε ο Γαβαθάς είχε το πολύ 15 οικογένειες και σχεδόν όλοι ήταν ψαράδες.

Η μητέρα του Πολυξένη (Ποσούλα) Πατσανά και τα αδέρφια του ακόμη τον περιμένουν να γυρίσει εκεί στο Γαβαθά με πολλές ελπίδες. Έχουν πάρα πολλές αιτίες για να πιστεύουν πως ζει, αλλά πάρα πολύ λίγες πληροφορίες για το πού μπορεί να βρίσκεται, αν και δεν κατάφεραν οι ίδιοι να πάνε στην Κύπρο μετά την εισβολή μήπως μάθουν κάτι.

Ο Κώστας Πατσανάς είχε τρεις αδελφές και έναν αδελφό. Υπηρέτησε ως λοχίας για ένα χρόνο στο Χαϊδάρι και τη Δράμα και μετά για έναν ακόμη χρόνο στην Κύπρο.

Στις 20 Ιουλίου απολυόταν από το Στρατό μα μέχρι σήμερα δεν έχει έρθει με το απολυτήριο πίσω στο Γαβαθά. Τον πρόλαβε η εισβολή του Αττίλα.

Σε σχετικό πιστοποιητικό του Αρχηγείου Στρατού, 1ον Ε.Γ/ Τμήμα 6 αναφέρεται:

«... Ο Πατσανάς Κωνσ/νος του Γρηγορίου και της Ποσούλας ... υπηρετών ως Λοχίας Πεζικού εις λόχον Βαρέων Όλμων ΕΛ.ΔΥ.Κ εξηφανίσθη την 16ην Αυγούστου 1974, μαχόμενος εναντίον των Τούρκων εις Αμυντικόν Τοποθεσίαν Στρατοπέδου ΕΛ.ΔΥ.Κ εν Λευκωσία Κύπρου, διατελών εν υπηρεσία και ένεκεν ταύτης.

Αθήναι 5 Δεκεμβρίου 1974»

Σε ένα γράμμα του γράφει ο Κώστας:

« Λευκωσία 2-7-1974
...σας γράφω τώρα και το τελευταίο .(γράμμα !)
Όπως βλέπετε οι μέρες μείνανε πολύ λίγες για να έρθω. Στις 16 του μηνός φεύγουμε από την Κύπρο, και στις 19 θα έρθουμε στην Ελλάδα. Αν πάρουμε τις άδειες την ίδια μέρα, στις 20 θα είμαι στο σπίτι, αν όχι στις 20, στις 21 θα είμαι σίγουρα...»

Χαιρετισμούς σε όλο το Γαβαθά για σας και καλή αντάμωση
Σε 17 μέρες κοντά σας»

Το πρώτο κύμα της επίθεσης του Αττίλα κόπασε και η λήξη του τον βρήκε ζωντανό.

Μετά την πρώτη αυτή επίθεση τηλεφώνησε ένα πρωινό στις 09.00 από τα χαρακώματα και η μητέρα του και η αδελφή του θυμάται ακόμη το διάλογο: «Τι κάνετε; Πίνετε κανένα ούζο;» και οι δικοί του: «Πότε θα έρθεις;» μια και έπρεπε να είχε απολυθεί, για να απαντήσει ο ίδιος: «Μακάρι να ήξερα»

Την πρώτη φορά που επιχειρήσαμε να συζητήσουμε με τους δικούς του στο Γαβαθά, μια χιονοθύελλα μας επέτρεψε να φθάσουμε μόνο μέχρι το Σκαλοχώρι.

Τη δεύτερη, εξαιτίας κατακλισμαίας βροχής χρειάστηκε να δηλώσουμε στην Τροχαία πως μόνο με δική μας ευθύνη θα περάσουμε από την περιοχή του κόλπου Καλλονής όπου είχαν πλημμυρίσει τα πάντα. Φτάσαμε με μεγάλο κίνδυνο - πράγματι - στον Γαβαθά για να ακούσουμε

τη μητέρα του Κώστα Πατσανά να μας λέει για τον ήρωα γιο της: «Είχε έρθει ένα χαρτί (το οποίο δεν μπόρεσε να το βρει σήμερα) που έλεγε πως βρισκόταν σε στρατόπεδο της ΕΛ.ΔΥ.Κ μαχόμενος κατά των Τούρκων τις ώρες της δεύτερης σφοδρής επίθεσης στις 16-18 Αυγούστου 1974. Μετά από εξάωρη μάχη το καταφύγιό τους κατελήφθη από τους Τούρκους».

Σύμφωνα πάντα με όσα λέει η μητέρα του και η αδελφή του:

«Το καταφύγιο τους ήταν μια σπηλιά κάπου στον Πενταδάχτυλο.

Στη σπηλιά αυτή κρυβόταν με πολλούς άλλους στρατιώτες της ΕΛ.ΔΥ.Κ..

Ο Κώστας ήταν άρρωστος με πυρετό, όταν οι Τούρκοι επιτέθηκαν στο κρυσφήγετό τους»

Κάποια στιγμή φαίνεται πως η σφοδρότητα της επίθεσης είχε το ίδιο αποτέλεσμα με αυτό που συνέβη και με τον Γ. Ζερβομανώλη.

Διατάσσεται απαγγίστρωση. Ο Κώστας Πατσανάς λόγω της ασθένειάς του δεν μπορεί να ακολουθήσει τους άλλους μέσα στο πανδαιμόνιο της μάχης.

Έτσι αποφασίζει να μείνει κρυμμένος εκεί παρά το ότι οι άλλοι στρατιώτες πρότειναν να τον πάρουν από τη σπηλιά με οποιοδήποτε κόστος γι'αυτούς, εξαιτίας της επικινδυνότητας του εγχειρήματος κατά τη διάρκεια της απαγγίστρωσης.

«Τον πιάσανε», δηλώνει με βεβαιότητα η μητέρα του Κώστα Πατσανά «τον βάλανε μαζί με άλλους αιχμαλώτους και του δέσανε τα μάτια. Με τρένο τους πήρανε στα βάθη της Τουρκίας».

Από αυτήν την πίστη για τα συμβάντα με τον Κώστα Πατσανά ξεκινά και το δράμα της οικογένειας που

κρατάει για τριάντα χρόνια μέχρι σήμερα

Ας ακούσουμε και πάλι την μητέρα Ποσούλα:

«Μετά την εισβολή ο Κώστας Σέρεζης, δημοσιογράφος, έδειχνε στην τηλεόραση της ΕΤ φωτογραφίες των αγνοουμένων στο εσωτερικό της Τουρκίας.

Οι αιχμάλωτοι φορούσαν (σε μια από αυτές) ριγέ φανέλες».

«Τον είδαμε», λένε αδελφή και μητέρα. Τον γνώρισαν σε μια φωτογραφία όπως λένε.

Βλέπουν μια δυσκολία να το πιστέψουμε και συμπληρώνει η μητέρα:

«Τον είδα εγώ, τον είδε η Ελένη, τον είδε η Βαγγελιώ και ένας φίλος του από εδώ, ο Γ. Θυμέλης που τώρα μένει στην Αθήνα. Δεν είμαστε μόνο εμείς που είδαμε το παιδί μας. Είναι και άλλοι από αυτούς που χάσανε τα δικά τους παιδιά.

Ένας Έλληνας φορτηγατζής συνάντησε στο εσωτερικό της Τουρκίας κάποιον που του δήλωσε πως είναι Έλληνας που πιάστηκε αιχμάλωτος στην Κύπρο.

Τους υποχρέωσαν να παντρευτούν με Τουρκάλες. Ανάμεσα στη ζωή τους και στην πρόταση αυτή, πολλοί από τους αιχμαλώτους υπέκυψαν και δέχτηκαν να παντρευτούν. Τώρα γιατί τόσα χρόνια δε δίνουν ση-

μεία ζωής, δεν ξέρω. Ίσως επειδή έχουν πια παιδιά και οικογένεια.....»

Αυτά ισχυρίζεται η μητέρα. Τα στοιχεία όμως είναι τόσο λίγα που κανείς δεν μπορεί να πει τίποτα.

Παρ'όλα αυτά, οι ελπίδες των δικών του να γυρίσει πίσω είναι τόσο πολλές που μας κάνουν να υποκλιόμαστε στην επίσης ηρωική μητέρα και να ευχόμαστε αυτό να γίνει γρήγορα.

Τονίζουμε πως στην περίπτωση του Κώστα Πατσανά δεν πήρε κανείς ούτε αίμα για να ψάξουν με τη μέθοδο του DNA, όπως έγινε με τον Ασημάκη Μπουρέκα, ούτε ενδιαφέρθηκε κανείς από Δήμο ή Κοινότητα για τον αγνοούμενο ήρωα. Η θυσία του φαίνεται δε συγκίνησε κανέναν, δεν έκανε κανέναν να αισθανθεί πως κάτι του οφείλουμε, και σ'αυτόν και στην οικογένεια του

Το ενδιαφέρον βέβαια του ΥΠΕΘΑ υπήρξε και εδώ, αλλά μόνο από το ΥΠΕΘΑ.

Ευχόμαστε και πάλι λοιπόν αυτές οι γραμμές να διαβαστούν από τοπικούς άρχοντες και υπευθύνους και να αλλάξουν στάση για το θέμα, σε σχέση με τους προκατόχους των.

Ευχαριστούμε τον Γρηγόρη Βέτσικα για τα πολύτιμα στοιχεία που μας παραχώρησε.

Β.Π.Κ. 9/2004

ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ

Επιλογή από κείμενα των: ΛΑΜΠΡΟΥ ΓΩΓΟΥ και ΣΑΚΗ ΠΛΕΣΣΑ - Πολεμιστών της ΕΛ.ΔΥ.Κ.

«ΑΤΤΙΛΑΣ» 1 - 20 Ιουλίου 1974

Σάββατο πρωί, και ξαφνικά ο γαλανός ουρανός της Κύπρου σκοτεινιάζει από σμήνος εχθρικών αεροσκαφών. Πέντε αεροσκάφη τύπου Ντακότα και ένα τύπου C130 ρίχνουν αλεξιπτωτιστές κοντά στο χωριό **ΚΙΟΝΕΛΙ**. Δύο βομβαρδιστικά αεροσκάφη (F 104) βομβαρδίζουν το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ.

Η ΕΛΔΥΚ στο διάστημα της πρώτης ημέρας εξαπολύει δύο επιθέσεις. Μία κατά τη διάρκεια της ημέρας και καταλαμβάνει το στρατόπεδο της ΤΟΥΡΔΥΚ, και τη δεύτερη κατά τη διάρκεια της νύχτας προς το χωριό ΚΙΟΝΕΛΙ, όπου ήταν και η μεγαλύτερη δύναμη της ΤΟΥΡΔΥΚ. Η επίθεση αρχικά εξελίχθηκε με επιτυχία και διήρκεσε μέχρι τις 02:00 το πρωί της 21/7/1974, οπότε και διατάχθηκε η σύμπτυξη των τμημάτων, επειδή η παραμονή εγκυμονούσε μεγάλες απώλειες με το φως της ημέρας, λόγω των επιθέσεων της αεροπορίας και της μη ύπαρξης αντιαεροπορικής κάλυψης.

Όλη την ημέρα που ακολουθεί συνεχίζεται η προσβολή του στρατοπέδου ΕΛΔΥΚ από αεροσκάφη με ρουκέτες και πυροβολισμούς. Οι βομβαρδισμοί εντάθηκαν τις απογευματινές ώρες και ακολουθεί νυχτερινή επίθεση. (20:00). Η μάχη υπήρξε σφοδρότατη και διήρκεσε μέχρι τις 03:30 το πρωί της 23/7/74. Ο εχθρός είχε μεγάλες απώλειες στο πεδίο της μάχης, σε αντίθεση με τα αμυνόμενα τμήματά της ΕΛΔΥΚ.

Το τέλος της πρώτης φάσης του «ΑΤΤΙΛΑ» 1 βρίσκει τον εχθρό σε μειονεκτικότερη θέση. Έχει αποβιβάσει στο νησί 40.000 στρατό και 200-300 άρματα μάχης, αλλά το μόνο που κατάφερε είναι να χάσει στα περισσότερα πεδία μάχης. Οι εκτιμήσεις του BBC για τις απώλειες των Τούρκων αναφέρονταν σε χιλιάδες, ενώ αντίστοιχα της ΕΛΔΥΚ ήταν: Νεκροί 12, τραυματίες 45, αγνοούμενοι 11.

«ΑΤΤΙΛΑΣ» 2 - 14 Αυγούστου 1974

Οι Τούρκοι έχουν κυριαρχήσει σχεδόν παντού, έχουν χαράξει τη γραμμή τους αλλά δεν έχουν καταφέρει να καταλάβουν το θύλακα της ΕΛΔΥΚ, παρ' ότι τον έχουν κυκλώσει. Στις 14 Αυγούστου τα ξημερώματα αρχίζουν καταιγιστικό πυρ κατά των θέσεων της ΕΛΔΥΚ και των δυνάμεων που είναι γύρω και μέσα από το στρατόπεδο. Οι δυνάμεις αυτές είναι 3 λόχοι: ο Λόχος Διοικήσεως έξω από το στρατόπεδο και ο 2^{ος} και 4^{ος} Λόχος μέσα σ' αυτό.

Μετά από καταιγιστικό πυρ δύο ωρών αρχίζει η τουρκική επίθεση. Προηγούνται τα άρματα μάχης και ακολουθεί πεζικό πλήρως εξοπλισμένο. Η επίθεση όμως αποκρούεται, με τεράστιες απώλειες για τους Τούρκους. Στις 11.20' έχουμε τη δεύτερη τουρκική επίθεση, οι απώλειές τους όμως είναι τόσο μεγάλες, που και πάλι δεν καταφέρνουν να προχωρήσουν βήμα. Στις 8 το βράδυ κάνουν νέα νυχτερινή επίθεση, αλλά και αυτή αποκρούεται.

Στις 15 Αυγούστου, στις 11 το πρωί οι Τούρκοι αρχίζουν να βάλλουν τις θέσεις της ΕΛΔΥΚ με αεροπορία και στη συνέχεια με άρματα και πεζικό. Και πάλι αποκρούονται οι επιθέσεις των Τούρκων που έχουν τεράστιες απώλειες.

Έτσι φτάνουμε στις **16 Αυγούστου**. Με το πρώτο φως της ημέρας οι Τούρκοι εξαπολύουν επίθεση με την αεροπορία, ακολουθούν όλμοι και όπλα υποστήριξης και τέλος τα άρματα με το πεζικό. Συναντούν σθεναρή αντίσταση, αλλά οι Ελδουκάριοι είναι λίγοι. Οι Τούρκοι προωθούνται και οι άνδρες της ΕΛΔΥΚ πλέον κυκλωμένοι, μάχονται σαν λιοντάρια μέχρι τις 11 το πρωί, οπότε και τα άρματα έφτασαν στις θέσεις τους και πάτησαν αρκετούς από αυτούς. Από τους 35 άντρες οι 23 είναι νεκροί μαζί με τον επικεφαλής **Λοχαγό Σταυριανάκο Σωτήριο**. Οι δύο λόχοι που ήταν κυκλωμένοι μέσα στο στρατόπεδο, ο δεύτερος και ο τέταρτος, έδωσαν επική μάχη και πολλές φορές σώμα με σώμα, ενώ δέχονταν επιθέσεις από αεροπορία, πολυβόλα Μπράουνινγκ και εμπρηστικές βόμβες Ναπάλμ, άρματα και πεζικό. Η μάχη των λίγων εναντίον των πολλών κράτησε σχεδόν μέχρι τις 4 το απόγευμα. Ο 4ος Λόχος είχε 19 νεκρούς και αγνοούμενους καθώς και πολλούς τραυματίες. Όταν οι Τούρκοι έμπαιναν στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ, διατάχθηκε σύμπτυξη. Οι υπερασπιστές του στρατοπέδου πέρασαν στην κυριολεξία μέσα από τις γραμμές των Τούρκων βάλλοντες και βαλλόμενοι (πράγμα απίστευτο και όμως αληθινό) και έφτασαν στην περιοχή Αρχάγγελου, όπου συγκεντρώθηκαν όλοι οι ζώντες.

Ο αγώνας της ΕΛΔΥΚ ήταν ανεπανάληπτος, οι θυσίες των αξιωματικών και ανδρών της συγκρίνονται χωρίς υπερβολή με τις θυσίες των Θερμοπυλών, της Αλαμάνας, του Σκρα και της Κλεισούρας.

Απώλειες της ΕΛΔΥΚ στη μάχη του στρατοπέδου: οπλίτες νεκροί 26, αξιωματικοί και υπαξιωματικοί μόνιμοι 16, βαριά τραυματίες 22 και 200 ελαφριά.

Θεόδωρος Π. Μανιάτης

